

REGÉCZY JÓZSEF †

a nagyszombati kir. kath. tanító-képzőintézet igazgató-tanára.

Nem egy a nagy számból — mert a magyar nevelés és pædagogiai irodalom ügye munkásokban számra nézve csakugyan nem szenved hiányt — hanem egy a leghivatottabbak, legképzettebbek és leglelkesebbek közül lépett le a munka teréről, kit azért is, a mit már tett, azért is, a mit tőle vártunk, a Magyar Pædagog. Társaság is sietett legelső rendes tagjai közé beválasztani. Sirjának friss hantja méltán kíván tehát tőlünk is koszorut, melyet im! e szerény rokkal helyezünk oda el.

Regéczy József született Kassán 1851. évi február 6-án, tehát ugyanazon napon, mely Kisfaludy Károlyt adta a hazának. Atyja középsorsú iparos ácsmester volt. Iskoláit mind ugyanott végezte. Kedvencz tanulmányai voltak a történelem, s szám- és természet-tudományok. A classicus nyelvek kevésbé; kivált a lélekölő sok grammatizálás miatt. De azért Xenophon Anabasisát és Julius Caesar galliai hadjáratát eredetiben olvasta. Letévén az érettségét a kegyes rendbe lépett, és az újonczévet Váczott töltötte ki, azután pedig Privigyén tanított két éven át az elemi iskolákban. E rendet azonban 1874-ben elhagyta, s mint egyéves önkéntes tett eleget katonai kötelezettségének. Kitöltvén ez évet, Kassán a törvényszéknél irnokoskodott. De szíve mindig a nevelés terére vonzotta, és üres óráiban pædagogia és filozofiai műveket olvasgatott, kedvencz természettudományi és történelmi tanulmányai mellett. Nem sokára nyílt is tere a nevelés-tanításnak gyakorlására; Róth Károly nyug. tábornok két fia mellett nevelőséget vállalt, s a családdal Zellén, Nagyszombat közelében lakott. Az ott töltött három év alatt elkészült a néptanítói képesítő vizsgálatra, s azt a nagyszombati tanító képzőintézetnél csupa kitünő osztályzattal tette le. Ezen alkalommal ismerte meg az alapos tudományos készütségű ifjút az intézetnek akkori kanonok-igazgatója Dr. Grósz Lajos, és midőn

ugyanazon intézetnél egy tanári állás 1877-ben megüresedett, felszólította Regéczyt, hogy folyamodjék ennek elnyeréséért. Ez örömmel hajlott e felszólításra, mert szíve régi vágya volt ekként teljesülni: serdültebb ifjakat taníthatott. Ráth tábornok fényes bizonyítvánnyal sajnálva bocsátotta el fiai nevelőjét. Regéczy Nagyszombatban egészen elemében volt: örömmel és nagy szorgalommal tanított, s mindjárt megnyerte tanítványainak szívét. Nem egy ezen első időből való tanítványa kereste őt fel sok év múlva, és leveleivel, sőt apró ajándékaival (egy-egy hordócska borral az ujonnan szerzett szőlőből stb.) Férfias, komoly viselete, igazsága, de kivált őszinte szeretete, melylyel tanítványai iránt viseltetett, szerezték meg neki ezek szeretetét is. — A magyar nyelvet és történetet, s a szám- és természettudományokat, egy ideig a földrajzot is tanította. Tehát úgy szólván minden tantárgy volt a keze alatt; mi sok oldalú képzettségének ékesen szóló bizonyítéka.

Nem sokára Nagyszombatba való jövele után, 1879 elején, megnősült. Elvette Thinagl János tekintélyes kereskedőnek Francziska leányát, kivel a legboldogabb házasságát élte. E frigyet Isten öt gyermekkel áldotta meg.

1886-ban meghalt Zelliger József, a nagyszombati tanítóképző igazgató-tanára. Utána Regéczy nyerte el ez állást, és ezentúl a nevelés-tudományokat tanította intézetében, ép oly kitünően, mint előbb egyéb tárgyait. — Előadása egyszerű, világos, öntudatosan rendszeres, kivált pedig mély tudáson alapuló volt. Lekötött, érdekelt és soha sem haladta túl hallgatóinak előkészültségét. Mestere Herbart volt, és a herharti concentricus körök rendszerét tanításában a legszerencsésebb ügyességgel alkalmazta:

Utóda lett Zelligernek a Nagyszombat-vicariatusi tanító-egyesület elnökségében is, és viselte e tisztelet — bár arról többször leköszönt — haláláig. Az egyesületnek majd minden dolgát maga végezte, és kiváló érdeme neki azon Emlékkönyv is, melyet az egyesület Majer István (István bácsi) írói jubileumára kiadott. Ez a Regéczy eszméje volt, ő gyűjtötte össze a munkatársakat, gondozta a gyönyörű kiadást és egy kitünő cikket írt bele «A tanító önképzéséről.»

A pädagogiai irodalom terén működni Regéczy szintén Nagyszombatban kezdett. Majd ebben, majd abban a lapban jelent meg tőle egy-egy cikk; legtöbb az egri Népiskolai Tanügyben. Itt közölte a Népiskolai Felügyeletről szóló tanulmányát is, mely 1885-ben

könyvalakban is megjelent, és az író nevét egyszerre országossá tette. Éles bírálata alá veszi ebben a tanfelügyelet divó módját és azt sürgeti, hogy a tanfelügyelet iskolánként, kerületenként, vármegyénként stb. szakférfiakra bizassék, kik a tanítóóság köréből vétessek, kik alárendelt közegeik munkáját meg tudják ítélni, és azoknak útbaigazítást is tudjanak adni, s így biztosíttassék egyuttal a tanítónak rangbeli emelkedése is. A könyv osztatlan tetszéssel fogadtatott. Egyes lapok egész tanulmányokat írtak róla. A szakfelügyelet elve pedig azóta általánosan el van fogadva a magyar pædagogusok közt. Gyakorlati kivitele sem maradhat el, és ez halhatatlan érdeme lesz Regéczynek.

1887-ben indította meg «Kalauz» című pædagog. folyóiratát, melynek feladata volt a pædagiát, mint tudományt szolgálni; mert pædag. időszaki sajtónk csaknem kizárólag az iskola politikumával foglalkozott. A lap a tudományos pædag. körök elismerését nagy mértékben kivívta. Egy Dr. Kis Áron, Péterffy nem egyszer nyilatkoztak arról a legnagyobb dicsérettel. Tisztán tudományos iránya, távol minden politikai vagy épen személyes torzsalkodástól, igazságos és alapos kritikája s általában magas szellemi színvonala vívták ki számára a tetszést és rokonszenvet. Sokat tett e lap a kathol. pædagiára régi középkori történetének szolgálatában, mely tér addig végkép el volt hanyagolva. Regéczytől — a többi közt — egy tanulmány jelent itt meg Herbartról és iskolájáról, mely különnyomatban is ki van adva. Ez egy nagy műnek csak első harmada. A folytatásban megakadályozta őt elkezdődő betegeskedése, mi miatt majd a «Kalauz» is megszűnt a 6-ik évfolyammal. Herbart és Iskolájával mesterének akart emléket állítani, és ennek elveit kívánta, kivált a kath. pædagiára részére közvetíteni.

Nem legkisebb érdeme Regéczynek az is, hogy tanítványaiában és a vele érintkező tanítóknak feltudta kelteni az irodalom szeretetét. Ekként egy kis irodalmi iskolát alakított maga körül, és Réthy, Dreisziger, Uxa, Marmula s többen Regéczyt vallják mesterüknek.

Irodalmi munkálkodása mind nagyobb elismerésben részesült, s így történt, hogy a Magyar Pædagogiai Társaság 1892-ben a Sz.-István Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya pedig 1893-ban tagjai közé választotta.

Ezekből úgy látszhatnék, hogy Regéczy élete a boldogság és meglegedettség partjai között lefolyó csermely volt. S valóban

— egészben véve — az is volt. Családi köre, iskolája, és irodalmi működése — pedig e három oltár körüli áldozás volt az ő zajtalan elvonult élete — neki csak örömeket, s nagy örömeket adtak. Csak egy-két, különben félrevezetett, s most már nagyon másképp gondolkodó és cselekvő ember öntött örömcseppeket kelyhébe. A mint Népiskolai Felügyelete megjelent, a mint igazgató tanárrá kinevezetett, a mint Kalauza megindult, midőn arcképe a Pædagogiai Szemlében megjelent, megindultak a hírlapi támadások is. Művét plagiumnak mondták, Kalauzát gyanúsították, becsmérelték, őt magát alkalmatlannak hirdették az igazgató tanárságra stb. Regéczynek könnyű volt a védekezés, mert elleneinek minden vádját alaptalan volt. Majd egy erkölcsileg elzüllött, feneketlenül jellemtelen egyén, kit a társadalom minden köre utálva taszított el magától, férközött közelébe, ki körülötte valóságos spionage-t űzött. Regéczy és intézete minden úntalan meghurczoltatott a lapokban, a legaljasabb hazugságok, rágalmak és való eseményeknek tudatos gonoszságú ferdtései zudultak ellene. S az a nyomorult még arra is vetemedett, hogy hazug hírlapi közleményeit a tanítványok közt osztogatta, hogy Regéczynek tekintélyét ezeknél aláássza. Regéczy azonban nem habozott e ficzkónak erkölestelenségét egész meztelenségében a nyilvánosság elé állítani. — Meg kell itt emlékezni az 1888-ban felmerült úgynevezett «nagyszombati esetről» is, midőn Regéczy az intézeténél működő miniszteri biztos jogi túlterjeszkedésének erélyesen ellentállott. Az ügy akkor nagy port vert fel, és Regéczyre nézve — bár egészen neki volt igaza — szintén kevésbé kedvezően végződött. Az elhunyt hercegprimás — bár a lehető legszelidebb alakban — rosszallását fejezte ki a miatt, hogy Regéczy — a miniszteri biztos iránt nem viseltetett elég tisztelettel! Jellemző azonban, hogy ez ügyben a vádlottat, Regéczyt, ki sem hallgatták; nem merték kihallgatni, tudván, hogy így ártatlansága azonnal kiderül, és a miniszteri biztos lesz elmarasztalendő.

Ezek — kivált a kémkedő rágalmazónak gonoszságai — sok keserű órát és folytonos izgalmat okoztak szegénynek. Érzékeny természet volt ő, és minden érintés egészen gyökeréig hatott el organismusának. Az izgalmak lassan aláásták egészségét. Ehhez járult 1893-ban egy veszedelmes meghülés és régi baja — a vérköpés — újra mutatkozni kezdett. Nem sokára vese- és gyomor baj is megtámadta, s a különben izmos férfi napról-napra satnyúlt. 1894. nyarán Rozsnyón keresett üdülést — sikertelenül. A folyó.

iskolai év elején már végkép meg volt törve. Jártányi ereje sem levén, az iskolában rendezett be magának egy szobát, hogy kötelességét teljesíthesse, és ha máskép nem, e szobában, nyugágyon néha az ágyban is fekve, de mégis megtartotta óráit. Öt nappal halála előtt még két órát tartott. Neje és serdülő leánykái a legnagyobb szeretettel és önfeláldozással ápolták, de a végkép megrongált organismus egyre hanyatlott. Márczius 21-kén végre megváltotta a halál kínos szenvedéseitől. A haldoklók szentségeinek áhítatos felvétele után, a feszületet buzgón csókolva, adta ki nemes lelkét.

Tanítványai ravatalát állandóan könyezve és imádkozva környezték, és fiúi kegyelctüknek különben is számos megindító jelét adták. Temetése Nagyszombatban eddig ritkán látott részvét mellett ment végbe.

Regéczy halálával a magyar pädagogia ügye rendkívül sokat veszített. Hatásának súlypontja, természetesen, az iskolába esik. Nemcsak hivatott, nemcsak lelkes, hanem egyenesen szenvedelmes tanár volt, ki az iskola nélkül ellenni nem tudott. Sok oldalú képzettsége (a történelemben, szám- és természet-tudományokban, földrajzban és ethnographiában ép oly otthonos volt, mint a nevelés-tudományok összes ágaiban) egyszerű, világos, alapos és vonzó előadása, de legkivált az ifjúság iránti őszinte atyai szeretete, mely minden tetteiből és szavából, még szigorából is kisugárzott, megadták a többi qualificatiót. — S valóban a nagyszombati tanítóképző növendékei keresett és kedvelt tanítók voltak.

A mit a pädagogiai irodalom terén alkotott, biztosítják neki az írói borostyánt. Az anyagi mennyiségét tekintve, nem épen sok az, a mit «küzdve gonddal-bajjal» írt; de alapos és biztos tudásának, a dologban való tökéletes tájékozottságának, érett ítéletének s lelkes, komoly ügyszeretetének tanúja minden sor, melyet leírt. Tollát soha sem vezette írói viszketeg vagy hiúság, mindig csak az ügy szeretete, a használni akarás. Azon kívül folyton tanult, folyton előre haladt. Mit várhatott volna még a magyar pädagog. irodalom az ilyen adományozottságú és lelkesedésű irótól, ha őt a halál a legmunkabiróbb férfikor delén el nem ragadja! Az irodalommal való foglalkozás betegségének bajai közt is vigasz és enyhület volt neki. Kínzó fájdalmai közt is örömmel készült azon beszédekre, melyekkel a M. Pädag. Társaságban és a Sz.-István-társulat tudom. és irod. osztályában széket foglalni szándékozott. Amott a modern

pædagogiai irányokról, itt a középkori magyar pædagogusokról akart értekezni.

Mint embernek a nyíltság és őszinteség volt fő jellemvonása. Talán nagyon is szókimondó volt. Szívesen segített tanácsával, tetteivel, összeköttetéseinek felhasználásával, a hol birt. Családját rendkívül gyöngéden szerette, kivált nemeslelkű nejét, kinél magasabb női ideált nem ismert. Barátsága öröklő volt, s minden viszonyok közt változhatatlan; a megbántásokat megbocsátani minden pillanatban kész. E tekintetben egy gyermek naiv természetével birt.

Nyugodjál békében nemeslelkű férfiú, szeretett tagtárs! Ha a való érdem, t. i. a szolgált ügynek igaz szeretete, a kötelességek lelkiismeretes teljesítése, az erre való alapos tudományos készültség, s a mások javára és hasznára való lelkes, szinlés nélküli törekvés koszorút érdemel; ha a szeretet, az apostol szava szerint a síron túl is megmarad: úgy a te emléked tisztelt léssen az utókor előtt, és sok nemzedék szeretete fog virágot ápolni sírod dombján.

PAULLUS.

A POLGÁRI ISKOLÁRÓL.

Rég hangoztatjuk a polgári iskolák reformálásának elodázhatatlan szükségét. Ujabban a vallás- és közoktatásügyi miniszter is tûrhetetlennek nevezte ez iskolák helyzetét. Már nemcsak polgári iskolai, de a közoktatás egyéb ágazatainak munkásai is kezdenek ez iskolákkal foglalkozni.

Oly nevelés-oktatási tényezők a polgári iskolák, melyekkel számolni kell. Számuk, a hasonló célra és eszközökkel munkáló felső népiskolákat is véve, 253. Tanulóik: fiu 12,963, leány 16,278, összesen 29,241. Csak egy tanévben 12 új intézet nyílt meg. Feladatuk, miként 68-ban meghatározták, nem kevesebb, mint a polgárság nevelése, a meglévőnek európai színvonalra emelése, újnak plántálása. S másrészt a leányoktatásnál a középfokú leánytanítás eszközlése.

De sajnálattal kell bevallanunk, hogy ez iskolák fennállásuknak több mint negyedszázados évfordulóján se állanak ott, hogy a közoktatásba beillesztésök be volna végezve. A kezdetbeli szervezetlenségben sinlödnek ma is, a fiuiskoláknál még azon kérdés is felmerül, hogy egyáltalában van-e létjogosultságuk? Nemszak a